

Dünya İnsan Bilimleri Dergisi

World Journal of Human Sciences

ISSN: 2717-6665

Ocak 2024

Cilt/Volume: 2024

Sayı/Issue: 1

Ülkelerin Gelir Düzeyleri ve Ağa Hazırlık Endeksi Bileşenlerinin Dijital Göçmen Yaşlı Bireylerin İnternet ve Sosyal Medya Kullanımlarına Etkileri

Income Levels of Countries and Network Readiness Index Components Effects of Digital Immigrant Elderly Individuals on Internet and Social Media Use

Zehra Alakoç Burma *

Asena Ayça Özdemir**

Özet

Dünya Ekonomik Formu 2022 yılı "Küresel Bilgi Teknolojileri" Raporunu yayınladı. Her yıl farklı bir tema ile yayımlanan raporun bu yılki teması "Yeni dijital çağa adım atmak - Dijital yerliler dünyayı nasıl ve neden değiştirecek?" tir. Raporda dijital çağ ve dijital yerliler kavramları öne çıkmaktadır. Biz de bu çalışmamızda ilgili raporu ve temasını ele alarak; önce dijital yerli, dijital göçmen ve dijital uçurum (dijital bölünme) kavramlarını ele aldık. Sonra 65 yaş ve üzeri dijital göçmenlerin yeni dijital çağda ne durumda oldukları, dijital çağın 65 yaş ve üzeri dijital göçmenlere dünyalarını değiştirme arayışında nelerin rehberlik ettiğini ve onların yeni çağda bilişim teknolojilerini Facebook, Instagram ve Messenger için sosyal medya alanında kullanmaya ne kadar hazır oldukları ve ne kadar kullanabiliyor? olduklarını ve bunlara etki eden faktörleri ülkemiz ve küresel dünya ülkeleri açısından ele aldık. Bu çalışmada iki küresel rapor kullanılmıştır. Birincisi, Dünya Ekonomik Forumu tarafından 2001 yılından beri

* Sorumlu Yazar/Corresponding author: Doç.Dr., Mersin Üniversitesi, zalakocburma@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0376-516X.

** Dr., Mersin Üniversitesi, a.aycaozdemir@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0108-1880.

Atf/Citation: Alakoç Burma, Z. & Özdemir, A.A. (2024). Ülkelerin Gelir Düzeyleri ve Ağa Hazırlık Endeksi Bileşenlerinin Dijital Göçmen Yaşlı Bireylerin İnternet ve Sosyal Medya Kullanımlarına Etkileri. *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*. 2024 (1), 1-31.

Geliş/Received: 06.09.2023

Kabul/Accepted: 25.10.2023

her yıl yayımlanan ve bilişim teknolojilerinin bir ülke içinde kullanımına dair bir performans analizi ve ülkelerin bilgi ve iletişim teknolojilerini (BİT) kullanmaya hazırlıklı olma düzeylerini karşılaştırmalı olarak ölçen “Küresel Bilgi Teknolojileri” raporunun 131 ülke için 58 göstergeden oluşan Ağa Bağlı Hazırlık Endeksi (AHE) bileşenlerinin 2022 yılı değerleri. İkincisi ise; dünya genelinde dijital ve sosyal medya kullanımı, mobil penetrasyon, internet kullanımı, sosyal medya platformları kullanıcı istatistikleri, e-ticaret, e-oyun ve mobil uygulama indirmeleri gibi birçok veriyi içeren WeareSocial ve MeltWater tarafından hazırlanan dünyanın dijital ağ davranışlarına ilişkin temel rehber niteliğinde olan “Dijital 2023-Küresel Genel Bakış” raporu. Bu çalışmanın amacı; AHE’nin 2022 yılında 131 ülke için yayınlanan raporundan; 59 ülke için hesaplanan AHE’nin 58 göstergesinin 15 bileşeni ile “Dijital 2023” raporunun aynı 59 ülke için nüfus, yaşa göre nüfus bilgileri, GSYİH, nüfusun internet ve sosyal medya kullanım gibi değerler/oranlarının 65 yaş ve üzeri yaşlı bireylerin demografik profili (yaşa ve cinsiyete göre facebook, Instagram ve Messenger) değerlerinin AHE indeks değerleri ile arasındaki ilişkileri açıklamaktır. Grup karşılaştırmaları için Kruskal Wallis, Mann Whitney U test kullanılırken, doğrusal ilişkiler için Spearman Rho korelasyon katsayıları hesaplanmış ve 65 yaş ve üzeri META kullanım oranlarını etkileyen değişkenler Çoklu Lineer Regresyon ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular sonucunda 65 yaş ve üzeri bireylerin sosyal medya kategorilerindeki kullanımlarında temel değişkenin yaş ve internete erişebiliyor olmak değil; gelir durumu, eğitim, kırsalda yaşama, cinsiyet ve cinsiyete göre de farklılıklar içeren faktörlere de bağlı olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, Yaşlı, Küresel Bilgi teknolojileri, Ağa Hazırlık Endeksi (AHE), Dijital Yerli, Dijital Göçmen, Dijital Uçurum.

Abstract

The World Economic Forum has published the “Global Information Technology” Report for the year 2022. This year's theme of the report, which is published with a different theme every year, is "The Stepping into the new digital era - How and why digital natives will change the World?" The report highlights the concepts of digital age and digital natives. In this study, we discussed the related report and its theme; First, we discussed the concepts of digital native, digital immigrant, and digital divide. Then, we investigated the situation of digital immigrants aged 65 and over in the new digital age, what the digital age guides digital immigrants aged 65 and over in their quest to change their world, and how ready they are to use information technologies in the field of social media for facebook, Instagram and messenger in the new age. We have discussed how much they can use and the factors affecting them in terms of our country and the countries of the global world. Two global reports were used in this study. First, the “Global Information Technology” report, published annually by the World Economic Forum since 2001, which measures the performance analysis of the use of information technologies in a country and the level of readiness of countries to use Information and Communication Technologies (ICTs) comparatively, consists of 58 indicators for 131 countries. 2022 values of the Networked Readiness Index (NRI) components formed. The second is WeareSocial, which contains many data such as digital and social media usage, mobile penetration, internet usage, social media platforms user statistics, e-commerce, e-game and mobile application downloads, prepared by WeareSocial and MeltWater, which is the main guide on the network behavior of the world. “Digital 2023-GLOBAL OVERVIEW REPORT” report. The aim of this study; From the report of NRI published for 131 countries in 2022; Demographic profile of the elderly individuals aged 65 and over, with 15 components of the NRI's 58 indicators calculated for 59 countries, and the "Digital 2023" report for the same 59 countries as the values/rates of population, population of age, GDP Per Capita, internet and social media usage of the population. facebook, instagram, and Messenger, by age and gender) values and NRI index values. While Kruskal Wallis and Mann Whitney U test were used for group comparisons, Spearman Rho correlation coefficients were calculated for linear relationships, and variables affecting META usage rates over 65 years of age were examined with Multiple Linear Regression. As a result of the findings, the main variable in the use of individuals aged 65 and over in social media categories is not age and having access to the Internet; It has been determined that it also depends on factors including income status, education, living in rural areas, gender, and gender.

Keywords: Social Media, Older, Global Information Technology Report, Networked Readiness Index (NRI), Digital natives, Digital immigrant, Digital divide.

Giriş

Yapay Zeka ile bambaşka bir boyuta gelen bilgi ve iletişim teknolojilerindeki (BİT) gelişmeler, günümüz toplumlarını ve kültürlerini de derinden etkilemektedir. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, bu değişimlere ayak uydurmakta zorlanmaktadır. 2023 yılı itibari ile çoğunluğu gelişmekte olan ülkelerde yaşayan insanlardan oluşan dünya nüfusunun yarısı, hala internet erişimine sahip değildir. Tüketicilerin ve işletmelerin yüksek kaliteli, uygun fiyatlı, güvenli ve güvenilir internete ve yeterli dijital becerilere erişimden yoksun olması nedeniyle, gelişmekte olan dünyanın yarısından fazlası dijital olarak bağlantısız durumdadır (ITU, 2021). Dünyadaki bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimdeki eşitsizliği ifade eden “*Dijital uçurum*”; sosyal, ekonomik ve siyasi açılardan küresel BİT dünyasının en önemli sorunlarından biridir. *Dijital bölünme* veya *dijital eşitsizlik* olarak da kullanılan bu terim, modern bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimi olan bireyler ile olmayanlar arasındaki uçurumu belirtir. Bu uçurum, şehirde yaşayanlar ile kırsal kesimde yaşayanlar, sosyoekonomik gruplar, ekonomik açıdan az gelişmiş ülkeler ile gelişmiş ülkeler, eğitilmiş ve eğitimsiz nüfus, kadınlar ve erkekler, farklı yaş grupları arasında belirgin bir şekilde görülür. Dijital uçurum, özellikle *yaşlı bireyler*, eğitim seviyesi düşük olanlar ve yoksullar için büyük risk oluşturmaktadır. Bu çalışmamızda; 65 yaş ve üzeri dijital göçmenlerin yeni dijital çağda ne durumda oldukları, dijital çağın 65 yaş ve üzeri dijital göçmenlere dünyalarını değiştirme arayışında nelerin rehberlik ettiğini ve onların yeniçağda bilişim teknolojilerini facebook, Instagram ve messenger için sosyal medya alanında kullanmaya ne kadar hazır oldukları ve ne kadar kullanabiliyor? olduklarını ve bunlara etki eden faktörleri ülkemiz ve küresel dünya ülkeleri açısından ele aldık. Araştırmamızın sonuçlarının; yaşlıların yeni dijital çağda yer almalarını sağlamada, dijital uçurumlarını kapatmada ve yeni çağdaki yaşamlarına pek çok açıdan yararlar sağlamada yapılacak olan yeni araştırmalara rehber olmasını beklemekteyiz.

1. Yaşlılık ve Sosyal Medya

Yaş ve yaşlılık nedir? İnsan ne zaman yaşlanır? Ne zaman yaşlı olur? Yaş bireyin doğumundan itibaren dünyanın güneş etrafındaki dönüşünü zamansal olarak gösteren bir sayıdır. Yaşlılık, farklı öğeler temelinde değerlendirildiğinde; biyolojik, psikolojik, kronolojik ve sosyal açılardan farklı biçimlerde ele alınabilir (Field, 1972’den akt. Baran vd., 2005: 27; Hablemitoğlu & Özmete, 2010). Biyolojik yaşlanma, insan organizmasındaki fiziksel ve zihinsel işlevlerde azalma ve hücre kayıplarıdır. Kronolojik yaşlanma bireyin doğumdan, ölüme kadar olan bebeklik, çocukluk, ergenlik, yetişkinlik, yaşlılık gibi yaşam aşamalarına odaklanır. Psikolojik yaşlanma ise, kişinin algılama, öğrenme, bellek gibi yetilerindeki kayıplar ve

korunumlarla ilgilenir. Baran ve diğerlerine göre (2005) psikolojik yaşlanma, aynı zamanda “kişinin kendi kapasitesine dayalı olarak hissettiği yaş” olarak tanımlanmaktadır. Sosyal yaşlanma ise, statü ve rol kayıplarına dayalı olarak kişinin aşamalı biçimde sosyal hayattan yavaş yavaş geri çekilmesidir (Baran vd., 2017:45; Birsen,2018:85-97). Dünya sağlık örgütüne göre ise insan 65 yaş ve üzerinde ise yaşlanmıştır. Dünya nüfusu gittikçe yaşlanmaktadır. Weltmater 2022 raporunun 2023 yılı ocak ayı verilerine göre dünya nüfusu 8.01 milyardır. Dünya nüfusunun %64,4’ü İnternet, %59,4’ü sosyal medya kullanıcısıdır. Nüfusun 795,3 bini 65 yaş ve üzerindedir. Yaşlılar sosyal medya kullanarak; sosyal ağları sürdürme, sosyal izolasyonu azaltma, zihinsel aktivite, hobi ve ilgi alanlarını paylaşma, haber ve bilgi erişimi, fotoğraf ve anı paylaşımı, topluluk desteği, eğitim ve öğrenme fırsatları, duygusal destek, gönüllülük ve sosyal sorumluluk gibi avantajlardan faydalanabilirler.

Günümüzde eğitimden sağlığa, bankacılıktan finansa, e-ticaretten e-devlete, e-mailden sosyal medyaya, e-randevudan e-muayeneye kadar hemen hemen herşey artık dijital olarak yapılmaktadır. Teknolojik gelişmeler ve sosyal ağlar, hem yaşlı bireylerin hem de yakınlarının günlük hayatlarındaki rutinlerinde değişiklikleri zorunlu hale getirmiştir. Sosyal medya; internet tabanlı platformlar ve araçlar üzerinden kullanıcılara profil oluşturma ve görüntüleme, içerik yükleme, mesajlaşma, tanıtım, kendini ifade etme, diğer insanlarla bağlantı kurma ve mevcut sosyal bağlantıları sürdürme olanakları (Ellison, Steinfield & Lampe, 2007:1143; Joinson, 2008; Şişman Eren, 2014:231) sunar. Facebook, Instagram, messenger, Twitter, Snapchat, Pinterest, LinkedIn, Youtube, TikTok yaygın olarak kullanılan sosyal ağ platformlarıdır. Sosyal ağların kullanılma amaçları bireye göre farklılık göstermekle birlikte, aile ve arkadaşlarla iletişim kurma, bilgiye ulaşma ve eğlenme amaçlı olarak ifade edilebilir (Şişman Eren, 2014:231). Sosyal ağlar aynı zamanda bireylerin ortak ilgi alanlarına dayalı sanal gruplara katılmasına, dahil oldukları sosyal sınıflarla iletişim kurabilmelerine, profilleri aracılığıyla birbirlerinin hobileri, ilgi alanları, müzik zevkleri ve romantik ilişkilerini görebilmelerine olanak sağlar (Ellison vd., 2007:1143).

Teknolojik gelişmelerden ve sosyal ağdan yararlanamayan yaşlı bireyler; günlük yaşamdan izole olmakta, günlük yaşamın gerektirdiği pek çok aktiviteyi yapmada ve takip etmede zorlanmaktadır. Yaşlanmanın modernleşmesi kuramına göre; Cowgil ve Holmes 1972 yılında yaşlıların rol ve statülerinin teknolojik gelişmelerle ters bir ilişkiye sahip olduğunu, teknolojik değişim hızına ayak uyduramayan yaşlı bireylerin, teknolojik değişimlerin etkisiyle, deneyim ve birikimlerinin değerini kaybettiğini vurgulamıştır. Mobil teknolojilere ve sosyal medya ağlarına erişim sağlanması, yaşlı bireyin zihinsel olarak aktif tutulması, beyin fonksiyonlarının süreklileştirilmesi, yaşamla bağının güçlendirilmesi, toplumdan ve toplumsal

yaşamdan kopmadan, sosyal ağ aracılığı ile yaşamın içerisinde kendini ifade edebilmesini sağlayacaktır.

Yalnızlık duygusal ve sosyal yalnızlık olmak üzere iki türdür. *Sosyal yalnızlık*, yaşın ilerlemesi, ulaşım - erişim eksikliği, banka ve postane gibi hizmet alanlarına uzak olma, sağlıklı olmama ve kırsal alanda yaşama ile doğrudan ilişkilidir (Treacy vd., 2004:15). Ailenin ve arkadaşların kaybedilmesi, sağlığın kötüleşmesi, hareketlilik ve gelir azalması gibi yaşlanmayla birlikte sık yaşanan deneyimler; daha geniş coğrafi hareketlilik, nesillerin daha az bir arada yaşaması, daha az kaynaşmış topluluklar vb nedenlerle yaşlı insanların daha fazla sosyal izolasyona uğraması yalnızlık eğilimini artırmaktadır (Bernard, 2013:3). Buna karşılık sosyal paylaşım ağları, internet ve diğer iletişim araçlarının, yaşlı bireylerde yalnızlığı azaltabileceğini belirtilmiştir (Leist, 2013:378-384). Yaş sosyal etkileşimi belirleyen ve sınırlayan önemli bir faktördür. Yaşlılar, meslek hayatlarından, sosyal ve kültürel çevrelerinden uzaklaşma sürecine girdiğinde yalnızlaşmaktadırlar (Kurt, Beyaztaş, & Erkol, 2010:32-39). Yaşlılarda sosyal desteklerin fazla olması psikolojik sorunları ve yaşlılığın getirdiği sorunlarla baş etmelerinde önemlidir (Bilir, 2004:11-27; Altay & Avcı, 2009:139-146). Sosyal olarak izole olan yaşlı bireylerin depresyon oranları daha yüksektir ve refah seviyesi giderek düşer (Golden, vd.,2009:694-700). Bu bağlamda, sosyal ağlar, fiziksel veya coğrafi olarak aile ve arkadaşlardan soyutlanmış yaşlılar arasındaki sosyal iletişimi ve bağlanmayı kolaylaştırma potansiyeli taşır.

Bu konularda yapılan pekçok çalışma bulunmaktadır. Sosyal medya, dijital uçurum ve bunların 65 yaş ve üzeri için yapılan çalışmaların literatür taramasına bakıldığında son yıllarda yapılan çalışmaların bir kısmının Covid-19 dönemini kapsadığını görmekteyiz. Bunun dışında yaşam doyumu, iyi oluş, yalnızlık duygusu, sosyalleşme gibi konular üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Chen (2023:115) çalışmasında sosyal medyadaki COVID-19 aşılari hakkındaki bilgilerin yaşlı yetişkinlerin aşılara yönelik algılarını ve tutumlarını şekillendirip şekillendirmediğini ve nasıl şekillendirdiğini, Li ve diğerleri (2023:115) yaşlı Çinli yetişkinler arasında COVID-19 aşısına ilişkin risk algılarının ve tutumlarının sosyal medyada güçlendirilmesi konusunu, Takayama ve diğerleri (2023:294) ilk olağanüstü hal sırasında toplum içinde yaşayan yaşlı yetişkinler arasında internet ve sosyal medya kullanımına dayalı olarak COVID-19'a yönelik tutum farklılıkları, Wilson ve diğerleri (2023: 222) yaşlı yetişkinlerin sosyal teknoloji kullanımını ve kullanımı etkileyen faktörleri anlamak, Sousa ve diğerleri (2023: 1) Portekiz'deki yaşlı yetişkinler arasında sosyal medya kullanımının etkisini, Sala ve diğerleri (2023: 76) sosyal medya kullanıcıları, kullanmayanlara göre hayatlarından daha mı memnun? Yaşlı İtalyanlar üzerine bir çalışma, Zhao (2023:249) mobil sosyal medya

kullanımının yaşlı göçmenlerin sosyal entegrasyonu ve yaşam doyumu üzerine etkileri: kullanım türleri ve benlik saygısı perspektifi, Chen ve Gao (2023:1121) sosyal medya özyeterliliğinin yaşlı yetişkinlerin bilgi kullanımı, yalnızlık ve benlik saygısı üzerindeki etkileri, Zhang ve diğerleri (2023:1) sürdürülebilir dijital pazarlama: M-teknolojilerinin Çin Pazarındaki yaşlı yetişkinler tarafından benimsenmesine ilişkin faktörler konusunda çalışma yapmışlardır. Sosyal medya, dijital uçurum ve yaşlı insanlar konusunda literatür taramasında “Küresel Bilgi Teknolojileri” raporunun Ağa Bağlı Hazırlık Endeksi ve WeareSocial tarafından hazırlanan “Dijital 2023-Küresel Genel Bakış” raporu ile yapılmış yaşlıları ele alan dünya ülkeleri açısından analiz eden bir çalışma bulunmamaktadır. Çalışma ayrıca 65 yaş ve üzeri dijital göçmenlerin yeni dijital çağda ne durumda oldukları, dijital çağın 65 yaş ve üzeri dijital göçmenlere dünyalarını değiştirme arayışında nelerin rehberlik ettiği ve onların yeniçağda bilişim teknolojilerini Facebook, Instagram ve Messenger için sosyal medya alanında kullanmaya ne kadar hazır oldukları ve ne kadar kullanabiliyor? oldukları ve bunlara etki eden faktörleri ülkemiz ve küresel dünya ülkeleri açısından ele alması açısından özgündür ve bu yönü ile diğerlerinden ayrılmaktadır.

Makalede WeareSocial ve MeltWater tarafından hazırlanan dünyanın network davranışlarına ilişkin temel rehber niteliğinde olan “Dijital 2023-Küresel Genel Bakış” raporunda 59 ülke için verilen 65 yaş ve üzeri yaşlı bireylerin demografik profili (yaşa ve cinsiyete göre facebook, Instagram ve Messenger-META) değerlerinin çeşitli açılardan analizi yapılmıştır.

2. Dijital Yerli, Dijital Göçmen ve Dijital Uçurum

Dünya Ekonomik formu tarafından 2001 yılından beri yayımlanan bilişim teknolojilerinin bir ülke içinde kullanımına dair bir performans analizi ve ülkelerin Bilgi ve İletişim Teknolojilerini (BİT) kullanmaya hazırlıklı olma düzeylerini karşılaştırmalı olarak ölçen Ağa Hazırlık Endeksinin (AHE) 2022 yılı değerleri yayımlandı. Forum 2022 yılı raporuna “Yeni dijital çağa adım atmak-Dijital yerliler dünyayı nasıl ve neden değiştirecek?” ismini verdi. Rapor isminde de vurgulanan yeni dijital çağ kavramı, günümüz dünyasında yeni dijital çağın önemine vurgu yapmaktadır. Raporda; ayrıca dijital yerli, dijital göçmen ve küresel dünyada kişiler ve ülkeler arasında dijital uçurum kavramlarına da özellikle vurgu yapılmıştır.

Dijital yerli kavramı internetin dünyada yaygınlaşmasıyla oluşmuş ve 1980 sonrasında yani dijital çağda doğan, teknoloji ile doğar doğmaz tanışan, internetin kurdu olarak yetişen, bilgisayar ve teknolojilerini anadili gibi bilen yöneten ve kullanan sınıfa verilen isimdir. Dijital yerli kavramı çağımızın insanlarını temsil etmektedir. Bunların yaşam merkezleri çevrimiçi

sosyal ağlardır. BİT'nin sunduğu tüm avantajları kullanarak işlerini daha kolay ve kısa yöntemlerle hallederler. Bazı insanların anlamakta güçlük çektiği terimleri kullanırlar. Dijital yerliler günümüz teknolojileri ile hayata başlamış, hayatının merkezinde çevrimiçi ortamların ve yeni teknolojilerin yer aldığı tüm günlük işlerini teknoloji ile yürüten 21. yüzyıl çocuklarından ve gençlerinden oluşmaktadır (Bilgiç, Duman, Seferoğlu., 2011). Yani 21. yüzyılın neslini kapsayan bir tanımdır.

Dijital göçmen, 1980 yılından önce analog dünyada doğmuş, teknolojik kültür ile sonradan karşılaşmış ve ona ayak uydurmaya çalışan nesli ifade etmektedir. Başka bir deyişle, dijital göçmenlik, yirmili yaş ve sonrasında teknoloji, internet ve web ile tanışan, teknolojik araçların kullanımı ve teknoloji tabanlı öğrenmede güçlükler veya çeşitli uyum sorunlarıyla karşılaşabilen teknoloji okuryazarlığı düşük bireyleri ifade eder (Prensky, M.; 2001:1-6). Yaşlılardaki dijital göçmenlik; yaşlı bireylerin geleneksel iletişim yöntemlerinden dijital iletişime geçiş yapmalarını ifade eder. Bu geçiş, teknoloji kullanımındaki teknolojik korku, bilgi eksikliği, dil bariyerleri, fiziksel engeller, erişim engelleri, alışkanlıklar gibi çeşitli engeller ve güçlüklerle dolu olabilir.

Dijital uçurum (dijital bölünme veya dijital eşitsizlik) ise, dijital çağdan yararlanabilenler ile yararlanamayanlar arasındaki uçurumu ifade eder. Bu kavram önceleri sadece erişim yönünden internete bağlı olan ve olmayanlar arasındaki fark iken, sonraları bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlananlar ile yararlanamayanlar, dijital okuryazarlık ve teknoloji kullanım becerileri olanlar ve olmayanlar arasındaki bölünmeye odaklanmıştır. İnternet'e ve diğer bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimi olmayan kişiler, dijital bilgi edinemedikleri, çevrimiçi alışveriş yapamadıkları, çevrimiçi işlemlere demokratik olarak katılamadıkları veya becerilerini öğrenip bunları sunamadıkları için dezavantajlı duruma düşmektedirler. Dijital uçurumun kapatılması internet altyapılarına, uygulamalarına ve hizmetlerine erişim sağlama ve getirdiği avantajlar yararlanma çabalarına bağlı bulunmaktadır. 1990'lı yılların ortalarından itibaren, kişisel bilgisayar kullanımının ve internetin yaygınlaşmaya başlamasıyla birlikte, dijital teknolojilere erişim ve kullanımı açıklamaya çalışan dijital uçurumu konu alan araştırmalar da ortaya çıkmaya başlamıştır (Selwyn, 2004: 341-362). Bu konuda yapılan araştırmalara baktığımızda; birinci dönem dijital uçurum araştırmalarının kullananlar ve kullanmayanlar olarak ele alınan çalışmalar olduğunu görüyoruz (Eastin vd., 2015: 416-437). İkinci düzey dijital eşitsizlik araştırmaları ise “nasıl kullanıyor” sorusu ile dijital beceri ve kullanıma ilişkin çalışmalardır. (Attewell, 2001:252-259; Hargittai, 2002; DiMaggio vd., 2004).

Dijital uçurum, dijital bölünme veya dijital eşitsizlikle ilgili ve bunların 65 yaş ve üzeri için yapılan çalışmaların literatür taramasına bakıldığında farklı konuları içeren pek çok çalışma olduğu görülmektedir. DiMaggio ve Hargittai dijital eşitsizlik ve dijital uçurum kavramlarını, Deursen ve Van Dijk (2010:893-911) ise dijital bölünme kavramlarıyla dijital iletişim teknolojilerinin topluma ilişkileri, sorunlarını açıklanma açısından ele aldığı görülmektedir. Ronald Rice (2002) bu faktörelere cinsiyet, gelir, ırk ve coğrafyayı dâhil etmiştir. Olper ve Damodaran (2013) dijital ayırım, sahiplik, erişim, kullanım, beceri, süreklilik gibi tüm boyutların temelinde yatan yaşlı nüfusun dezavantajlı yapısının olduğunu vurgulamıştır (akt. Elmas, 2018:145). Eşitsizlik kuşaklararası olmasının yanı sıra aynı kuşak arasında da farklı sosyo-demografik, sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel, politik, ekonomik ve zamansal (Tsatsou, 2016:399) farklı yapıdan gelenler için farklı sorunların görüldüğünü vurgusunu yapmıştır.

Yaşlı yetişkinlerin bazıları teknolojiyi benimserken bazıları maliyeti ne olursa olsun teknolojiden kaçınılmaktadırlar. 65 yaş ve üzeri yaş grubu üzerine yapılan araştırmalarda; internet becerileri, kullanım sıklıkları, bağlanmak için tercih ettikleri cihaz türü ve sayısı gibi faktörler açısından yaşlı yetişkinler arasında belirgin farklılıklar bulunduğu saptanmıştır. Benzer şekilde eğitim ve gelir düzeyi yüksek olanların yüksek internet kullanım ve genel internet becerileri hem de sosyal medya becerilerinin yüksek olduğu (Hargittai vd., 2019:881-890), emeklilik öncesi bilgisayar kullanımının olması, sosyal çevre tarafından teşvik edilmesi, okula giden çocuklarının olması da yaşlıların internet kullanımını üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır. Van Dijk bu ilişkiyi bağlamsal konuyla açıklamış ve dijital eşitsizliği en kesin belirleyen faktörün yaş, bunu cinsiyet ve engelli olma hali (Van Dijk, 2008: 277), teknik ilgi ve medeni durum (Friemel, 2016:313-331), sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyin (Lagacé vd., 2015:1-13) belirlediği sonuçlarını araştırmalarından elde etmişlerdir. Wallace vd, (2013) araştırmalarında birçok yaşlı yetişkin için, cep telefonu gibi yeni teknolojilerin kullanılmasının öğrenilmesi, cep telefonlarının kullanımı konusundaki deneyim ve bilgi birikiminden dolayı zor bir süreç olabileceği sonucuna ulaşmıştır. Abbey ve Hyde, (2009:225-242)'a göre özgüven eksikliği, damgalanma ve alay konusu olma korkusu, kişisel verilerin ifşa edilmesi ve mahremiyete yönelik bazı psikolojik engeller ile adli sorunlar da söz konusu olabilir. Bir başka çalışmaya göre mobil uygulamaların “yalnızca gençler için” olduğuna dair bir duygu, öğrenememe korkusu, cihazların kullanma kılavuzlarının anlaşılmasında ve yeterli eğitimlerinin olmaması (teknofobi) da yaşlıların bu uygulamaları kullanımını engellemektedir (Wallace vd, 2013:50-59; Vicente & Lopes, 2016:71-86; Kang & Yoon, 2008:425-437; Rodeschini, 2011:521-528; Barnard, Bradley, Hodgson & Lloyd, 2013:1715-1724; Faisal vd, 2014:28-31). Yaşları 65-85 arasında değişen 113 yaşlı yetişkin ile yapılan bir başka araştırmada;

yaşlılar teknolojiyi güvenlik ve güvenilirlik sorunları ile teknolojinin hayatlarını kesintiye uğratması (örneğin, istenmeyen çağrılar, reklamlar) ve pahalı olmasından dolayı kullanmak istemediklerini belirtmişlerdir (Mitzner, Boron & Fausset, 2010:1710-1721).

Bu nedenle dijital eşitsizlik tek değişken olarak biyolojik yaşa indirgenemez. Araştırmalar; gelir ve eğitim düzeyi yüksek olanların düşük olanlara, kentte yaşayanların kırsalda yaşayanlara, erkeklerin kadınlara, kullananların kullanmayanlara, gençlerin yaşlılara kıyasla sosyo-demografik açıdan eşitsizlikleri belirlediğini göstermiştir. Bunlara ek olarak araştırmalarda; özgüven eksikliği, damgalanma, alay konusu olma korkusu, kişisel verilerin ifşa edilmesi, mahremiyet, adli sorunlar, mobil uygulamaların “yalnızca gençler için” olduğu duygusu, öğrenememe korkusu, teknofobi, istenmeyen çağrılar, reklamlar ve pahalı olması yaşlıların bu teknolojiyi kullanmalarının önündeki engeller olarak bulunmuştur.

Yaşlılardaki dijital uçurum, yaşlı nüfusun modern teknolojiye erişim ve bu teknolojileri etkili bir şekilde kullanma konusundaki eşitsizliğini ifade eder. Yaşlılardaki dijital uçurumun en çok sebep olduğu etkileri; sosyal izolasyon, sağlık izleme ve erişimde güçlük, bilgi erişiminde kısıtlamalar, finansal işlemlerde güçlük, eğitim ve kendini geliştirme eksikliği, sosyal ve ekonomik eşitsizlik, dolandırıcılık ve güvenlik riskleri ve toplumsal katılımı azalma olarak sayabiliriz. Yaşlılardaki dijital uçurumun kapatılması, yaşlı bireylerin dijital teknolojilere erişimini artırmak, onları dijital olarak daha yetkin hale getirmek ve bu teknolojilerin sunduğu faydaları yaşamlarına entegre etmelerini desteklemek ile mümkün olacaktır.

3. Küresel Bilgi Teknolojileri ve Ağa Hazırlık Endeksi (AHE)

Ağa Hazırlık Endeksi (AHE) Dünya Ekonomik Formu tarafından her yıl yayınlanmaktadır. Endeks Küresel Rekabet Raporu için hazırlanan Yönetici Görüş Anketi ve Dünya Bankası, Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU) gibi uluslararası kurumlardan elde edilen verileri kullanır. 90 göstereyi kapsayan veriler yapılan istatistiksel analiz ile 58 adet değişken ve 12 alt endekse indirgenir. Ülkeler için her bir gösterge değeri 1-7 arasında olmak üzere puanlanır. Endeks, bir ülkenin BİT altyapısı, kullanımı ve etkileri üzerine bir değerlendirme yapar ve ülkeleri aldıkları puanlara göre sıralamaya tabii tutar. Bu sıralama rank olarak isimlendirilir. AHE'nın temel amacı, bir ülkenin dijital dönüşüm ve bilgi toplumu oluşturma yeteneğini ölçmek ve karşılaştırmaktır. AHE ülkeler arasında bir sıralama yapması nedeniyle, ülkelerin BİT'ye ilişkin güçlü ve zayıf yönlerini de ortaya çıkarır ve ülkeler arasındaki rekabet de rahatlıkla izlenilebilir.

Tablo 1: Dünya Ekonomik Formu AHE (Ağa Hazırlık Endeksi 2022)

Teknoloji Altyapı İndeksleri	1.Bileşen: Erişebilirlik	1.1.1 Mobil Tarifeler	
		1.1.2 Cep Telefonu Fiyatları	
		1.1.3 FFTH/bina internet aboneliği	
		1.1.4 En az 3G mobil ağ tarafından kapsanan nüfus	
		1.1.5 Uluslararası İnternet Bant Genişliği	
		1.1.6 Okullarda İnternet Erişimi	
1/3 Erişebilirlik 1/3 İçerik 1/3 Geleceğin Teknolojileri	2.Bileşen İçerik	1.2.1 GitHub taahhütleri	
		1.2.2 İnternet alan adı kayıtları	
		1.2.3 Mobil uygulama geliştirme	
		1.2.4 Yapay Zeka bilimsel yayınları	
3.Bileşen: Geleceğin Teknolojileri	3.Bileşen: Geleceğin Teknolojileri	1.3.1 Gelişmekte olan teknolojilerin benimsenmesi	
		1.3.2 Gelişmekte olan teknolojilere yatırım	
		1.3.3 Robot yoğunluğu	
		1.3.4 Bilgisayar yazılımı harcamaları	
İnsan ve Kullanım İndeksleri 1/3 Bireyler 1/3 İşletmeler 1/3 Kamu Yönetimi	1.Bileşen: Bireysel Kullanım	2.1.1 Ülke içindeki mobil geniş bant internet trafiği	
		2.1.2 Eğitim sisteminde BİT becerileri	
		2.1.3 Sanal sosyal ağların kullanımı	
		2.1.4 Üçüncül kayıt	
		2.1.5 Yetişkin okuryazarlık oranı	
		2.1.6 Yapay zeka yetenek yoğunlaşması	
	2.Bileşen: İşletmelerin Kullanımı	2.Bileşen: İşletmelerin Kullanımı	2.2.1 Web sitesi olan firmalar
			2.2.2 Ticari işletmeler tarafından finanse edilen GERD
			2.2.3 Bilgi yoğun istihdam
			2.2.4 Telekomünikasyon hizmetlerine yapılan yıllık yatırım
			2.2.5 İşletme tarafından gerçekleştirilen GERD
	3.Bileşen: Kamu Yönetiminin Kullanımı	3.Bileşen: Kamu Yönetiminin Kullanımı	2.3.1 Devlet çevrimiçi hizmetleri
			2.3.2 Açık verilerin yayınlanması ve kullanımı
			2.3.3 Devletin gelişmekte olan teknolojilere yatırımı teşvik etmesi
			2.3.4 Hükümetler ve yükseköğretim tarafından yapılan Ar-Ge harcamaları
			3.1.1 Güvenli İnternet sunucuları
			3.1.2 Siber Güvenlik
			3.1.3 Finansal hesaba çevrimiçi erişim
1/3 Güvenirlilik	3.1.4 İnternet alışverişi		

Ülkelerin Gelir Düzeyleri ve Ağa Hazırlık Endeksi Bileşenlerinin Dijital Göçmen Yaşlı Bireylerin
İnternet ve Sosyal Medya Kullanımlarına Etkileri

1/3 Yasal Düzenlemeler 1/3 Kapsayıcılık	2.Bileşen: Politik ve Düzenleyici Ortam	3.2.1 Düzenleyici kalite
		3.2.2 BİT düzenleyici ortamı
		3.2.3 Gelişmekte olan teknolojilerin düzenlenmesi
		3.2.4 E-ticaret mevzuatı
		3.2.5 Yasa içeriğine göre gizliliğin korunması
		3.3.1 E-Katılım
	3.Bileşen: Kapsayıcılık	3.3.2 Dijital ödemelerin kullanımında sosyoekonomik uçurum
		3.3.3 Yerel çevrimiçi içeriğin mevcudiyeti
		3.3.4 İnternet kullanımında cinsiyet farkı
		3.3.5 Dijital ödemelerin kullanımında kırsal kesimdeki boşluk
Etkiler İndeksleri	1.Bileşen: Ekonomik	4.1.1 Yüksek teknoloji ve orta-yüksek teknoloji imalat
		4.1.2 Yüksek teknoloji ihracatı
1/3 Ekonomik 1/3 Yaşam kalitesi		4.1.3 PCT patent başvuruları
		4.1.4 Yurtiçi pazar büyüklüğü
1/3 SKA (Küresel Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları) Katkısı	2.Bileşen: Yaşam Kalitesi	4.1.5 İş ekonomisinin yaygınlığı
		4.1.6 BİT hizmetleri ihracat
		4.2.1 Mutluluk
		4.2.2 Yaşam tercihleri yapma özgürlüğü
		4.2.3 Gelir eşitsizliği
		4.2.4 Doğumda sağlıklı yaşam beklentisi
	3.Bileşen: SKA Katkısı	4.3.1 SKA 3: İyi Sağlık ve Refah
		4.3.2 SKA 4: Kaliteli Eğitim
		4.3.3 SKA 5: Kadınlara ekonomik fırsat sağlanması
		4.3.4 SKA 7: Erişilebilir ve Temiz Enerji
		4.3.5 SKA 11: Sürdürülebilir Şehirler ve Toplumlar

Kaynak: Network Readiness Index – Benchmarking the Future of the Network Economy (10.06.2023)

AHE aynı zamanda dijital teknolojilerin benimsenmesinin ölçüldüğü için; BİT'nin ekonomik büyüme, yenilik, iş yapma ve sosyal gelişme üzerindeki etkisini değerlendirerek hükümetler, politika yapımcılar ve işletmeler için BİT altyapısının geliştirilmesi, dijital dönüşümün teşvik edilmesi ve inovasyon konusunda da rehberlik sağlar. AHE, bir ülkenin dijital dönüşüm ve bilgi toplumu oluşturma yeteneğini ölçmek için ortalama hanehalkı internet erişimi, bireysel ve kurumsal internet kullanımı, telekomünikasyon altyapısı, BİT sektörü yatırımları, e-devlet hizmetleri, dijital içeriklerin kullanımı, inovasyon kapasitesi, politika ve düzenleyici çerçeve, eğitim ve beceri düzeyi, bilgi ve iletişim teknolojilerine erişim kolaylığı ve dijital güvenlik gibi çeşitli göstergeler kullanır. AHE verileri Küresel Rekabet Raporu için

hazırlanan Yönetici Görüş Anketi ve Dünya Bankası, Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU) gibi uluslararası kurumlardan elde edilir. AHE'daki 12 alt indeks 1 en kötü 7 en iyi olmak üzere puanlanır. Her bir alt indeks, kendisini oluşturan verilerin ağırlıklı ortalaması alınarak hesaplanır. Alt indekslerin ortalaması alınarak bileşen endeksleri aynı metotla hesaplanır. Bulunan teknoloji(A), insan-kullanım(B), hükümet-yönetişim(C) ve etkiler(D) 4 adet bileşen endeksinin ortalaması alınarak en son AHE bulunur.

Araştırmada; 65 yaş ve üzeri yaşlı bireylerin demografik profile (yaşa ve cinsiyete göre META) değerlerinin AHE indeks değerleri ile arasındaki ilişkileri analizinde; 58 AHE bileşenlerinden 65 yaş ve üzeri bireylerle ilgili olduğunu düşündüğümüz seçilen ve aşağıda listelenen 15 bileşeni (Tablo 1 de koyu renk ile boyalı) kullanılmıştır.

✓ AHE A-Teknolojik Altyapı İndekslerinden *1.1.1 Mobil Tarifeler, 1.1.2 Cep Telefonu Fiyatları, 1.1.4 En az 3G mobil ağ tarafından kapsanan nüfus ve 1.1.5 Uluslararası İnternet Bant Genişliği* seçenekleri,

✓ AHE B-Kullanım İndekslerinden *2.1.2 Eğitim Sisteminde BİT becerileri, 2.1.3 Sanal sosyal ağların Kullanımı, 2.3.1 Devlet Çevrimiçi Hizmetleri* seçenekleri,

✓ AHE C-Yönetişim İndekslerinden *3.1.1 Güvenli İnternet Sunucuları, 3.1.2 Siber Güvenlik, 3.1.3 Finansal Hesaba Çevrimiçi Erişim, 3.1.4 İnternet Alışverişi ve 3.3.1 E-Katılım, 3.3.4 İnternet kullanımında Cinsiyet Farkı, 3.3.5 Dijital ödemelerin kullanımında kırsal kesimdeki boşluk* seçenekleri,

✓ AHE D- Etkiler İndeksinden SKA (Küresel Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları) indekslerinden *4.3.1 SKA 3: İyi sağlık ve refah* seçenekleri.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden biri olan “SKA-3 İyi Sağlık ve Refah” insanların sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi, iyi bir sağlık hizmetine erişimi sağlanması, refahın artırılması amacıyla tüm yaş gruplarını kapsayacak şekilde geniş bir sağlık ve refah yelpazesini hedeflemektedir. Bireylerin sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi için gerekli olan altyapıyı oluşturmayı amaçlayan SKA-3'ün AHE genelinde ülkeler için ne kadar etkili olduğunu veya başarılı olduğunu öğrenmek için seçilmiştir.

4. Dijital 2023-Küresel Bakış Açısı Raporu and WeAreSocial Bilgileri

WeareSocial ve MeltWater tarafından hazırlanan dünyanın network davranışlarına ilişkin temel rehber niteliğinde olan “Dijital 2023-Küresel Bakış Açısı Raporu” 26 Ocak 2023 tarihinde yayınlandı. Dijital 2023 dünya genelinde internet kullanımı, internet hızı, mobil cihaz kullanımı, dijital ve sosyal medya kullanımı, sosyal medya penetrasyonu, sosyal medya platformlarındaki kullanıcı istatistikleri, e-ticaret, e-oyun ve mobil uygulama indirmeleri gibi

birçok veriyi içermektedir. WeAreSocial 2008 yılında İngiltere-Londra'da kurulmuştur. Dijital dünyanın gelişimi, internet kullanımı ve sosyal medya istatistikleri gibi konuları inceleyerek dijital strateji, sosyal medya yönetimi, içerik oluşturma, pazar araştırması ve analizi konularında düzenli olarak raporlar yayınlayan ve dijital pazarlama ajansı olan şirket dünya çapında birçok büyük markaya danışmanlık hizmeti vermektedir. WeAreSocial tarafından sunulan göstergeler, dijital dünyanın farklı yönlerini ölçmek ve analiz etmek için kullanılmaktadır. Bu araştırmada Dijital 2023 raporundan belirlenen ülkeler için GSYİH, popülasyon büyüklüğü, medyan yaş, cinsiyet, kırsal ve şehirde yaşayan nüfus, internet kullanıcısı, toplam nüfusun içerisindeki sosyal medya kullanıcıları, toplam internet kullanıcılarının içerisindeki sosyal medya kullanıcıları, hücresel mobil kullanıcıları, toplam sosyal medya kullanıcıları içindeki kadın sosyal medya kullanıcıları, toplam sosyal medya kullanıcıları içindeki erkek sosyal medya kullanıcıları, toplam nüfusun içerisindeki 65 yaş üstü, 65 yaş üstü kadın META kullanıcısı ve 65 yaş üstü erkek META kullanıcılarına ait yüzdeler kullanılmıştır.

Dünya nüfusu 8.01 Milyar, 65+ yaş 795,3bin, dünya medyan yaş 30,4, nüfusun %49,2 si kadın, %50,3'ü erkek, nüfusun %57,2 si şehirlerde, %42,8'i ise kırsalda yaşamaktadır.

Şekil 1: Dünya Nüfus İnfogramı (Kaynak: WeAreSocial 2022)

Şekil 2: Dünya Nüfusunün Dijital Özellikleri (WeAreSocial 2022)

İnternette geçirilen günlük süre dünya ortalaması 6 saat 37 dakika sosyal medyada geçirilen günlük süre dünya ortalaması 2 saat 31 dakikadır

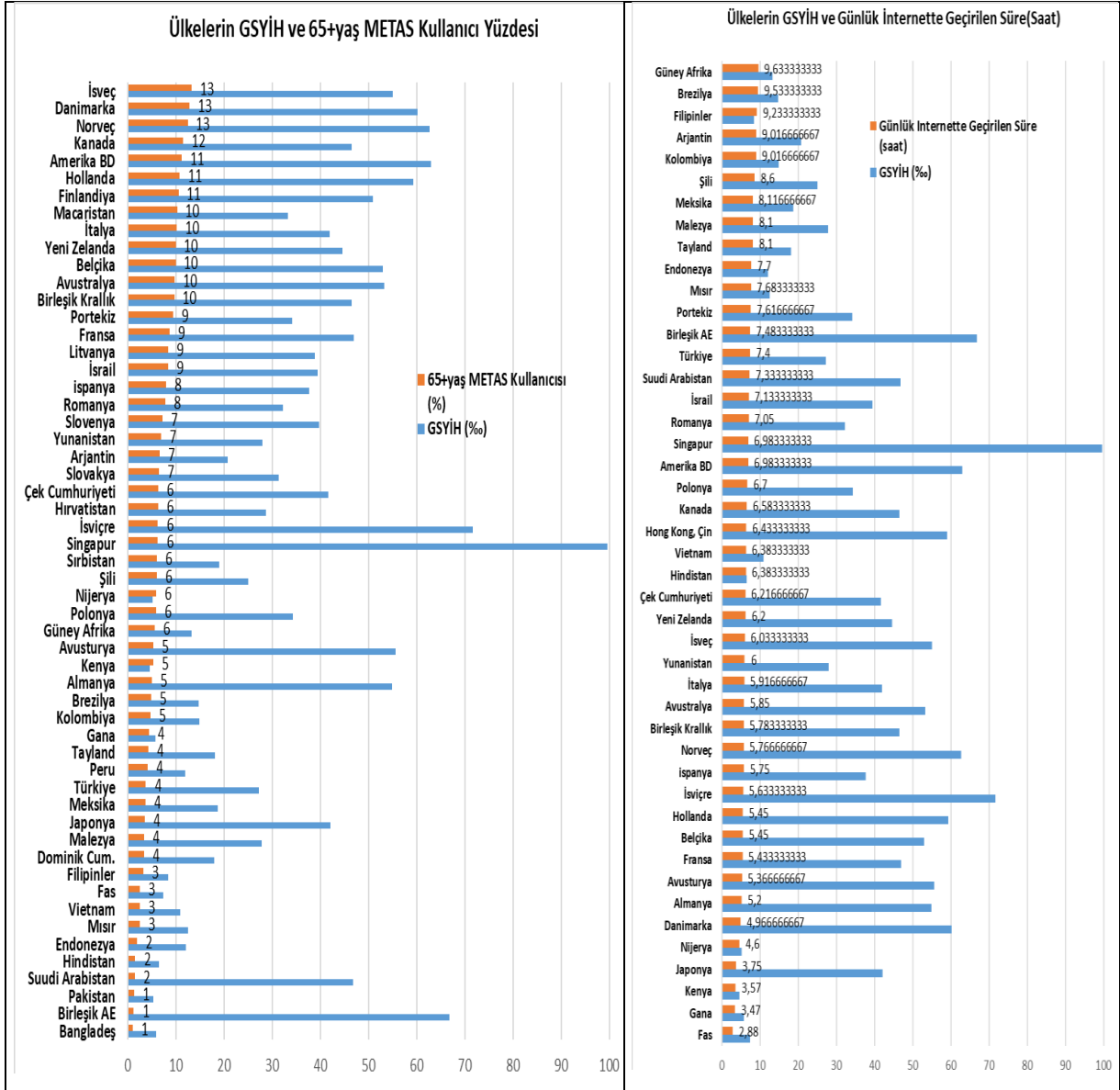
6. Materyal ve Metot

AHE, on iki sütun altında düzenlenen ve ardından dört ana endekse kategorize edilen

58 gösterge aracılığıyla tek tek ülkelerde ağ hazırlığının kapsamlı bir değerlendirmesini sağlar: Teknoloji Altyapı İndeksi (A), İnsan ve Kullanım İndeksleri (B), Yönetişim İndeksleri (C) ve Etkiler İndeksleri (D). Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT), ülkelerin organizasyon, yönetim, verimlilik düzeyinde ve dolayısıyla refah düzeyinde olumlu gelişmelere neden olmaktadır. Araştırmada Dijital 2023 raporunun 65 yaş ve üzeri yaşlı bireylerin demografik profili (yaşa ve cinsiyete göre facebook, Instagram ve Messenger) değerleri, 2022 Dünya Bankası düşük gelir, orta gelir ve yüksek gelirli ülkelerin dijital göçmenlik durumları ile ülkelerin 2022 AHE endeksi değerlerinin, 4 temel gösterge (A, B, C, D) değerleri ve 58 alt indeks değerlerinden 15 alt bileşeni arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmada her bir ülkenin ait olduğu gelir grubuna ve dijital göçmenlik durumlarına göre AHE endeksinin bileşenleri karşılaştırılmış, AHE endeksleri ile 65 yaş ve üzeri bireylerin META kullanım oranları arasındaki ilişkiler incelenmiş ve 65 yaş ve üzeri bireylerin META kullanım oranlarını etkileyen faktörler ortaya konmaya çalışılmıştır. Dijital göçmenlik durumu için; 1980 yılı dikkate alınarak medyan yaşı 43 ve üzeri olan ülkeler dijital göçmenliğin fazla olduğu ülkeler olarak kabul edilmiştir. Sürekli değişkenlerin normallik kontrolü Shapiro Wilk testi ile değerlendirilmiştir. Değişkenler normal dağılıma uygunluk göstermediği için parametrik olmayan yöntemlerle analizler gerçekleştirilmiştir ve tanımlayıcı istatistikleri Medyan ve çeyreklikler ile ifade edilmiştir. Ülkelerin Income gruplarına göre AHE endekslerinin karşılaştırılmasında Kruskal Wallis testi, ülkelerin dijital göçmen olma durumlarına göre AHE endekslerinin karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi, AHE endeksleri ile 65 yaş ve üzeri bireylerin META kullanım oranları arasındaki ilişkiler ise Spearman Rho korelasyon katsayısı ile analiz edilmiştir. 65 yaş ve üzeri bireylerin META kullanım oranlarını etkileyen faktörlerin tespitinde ise Çoklu Lineer Regresyon Analizi kullanılmıştır. Oluşturulan regresyon modelinde gelir seviyesi, GSYİH, kırsalda yaşama yüzdesi, ülkelerin medyan yaşları ve AHE alt skorları kullanılarak geriye doğru eleme yöntemi uygulanmış ve anlamlı oluşan model rapor edilmiştir. Verilerin analizi TIBCO Statistica version 13.5.0.17 programında yapılmıştır.

Kısıtlamalar: Dijital 2023 raporunda 65+ yaş grubundaki META kullanıcı değerleri tüm ülkeler için değil sadece 55 ülke için verilmiştir. Bu nedenle araştırmada sadece bu 55 ülke ve AHE raporundan da bu 55 ülke değerleri kullanılmıştır. 55 ülke dışındaki diğer ülkeler araştırmada değerlendirilememiştir. Değerler olsaydı tüm dünya için yapmayı arzu ederdik.

7. Bulgular

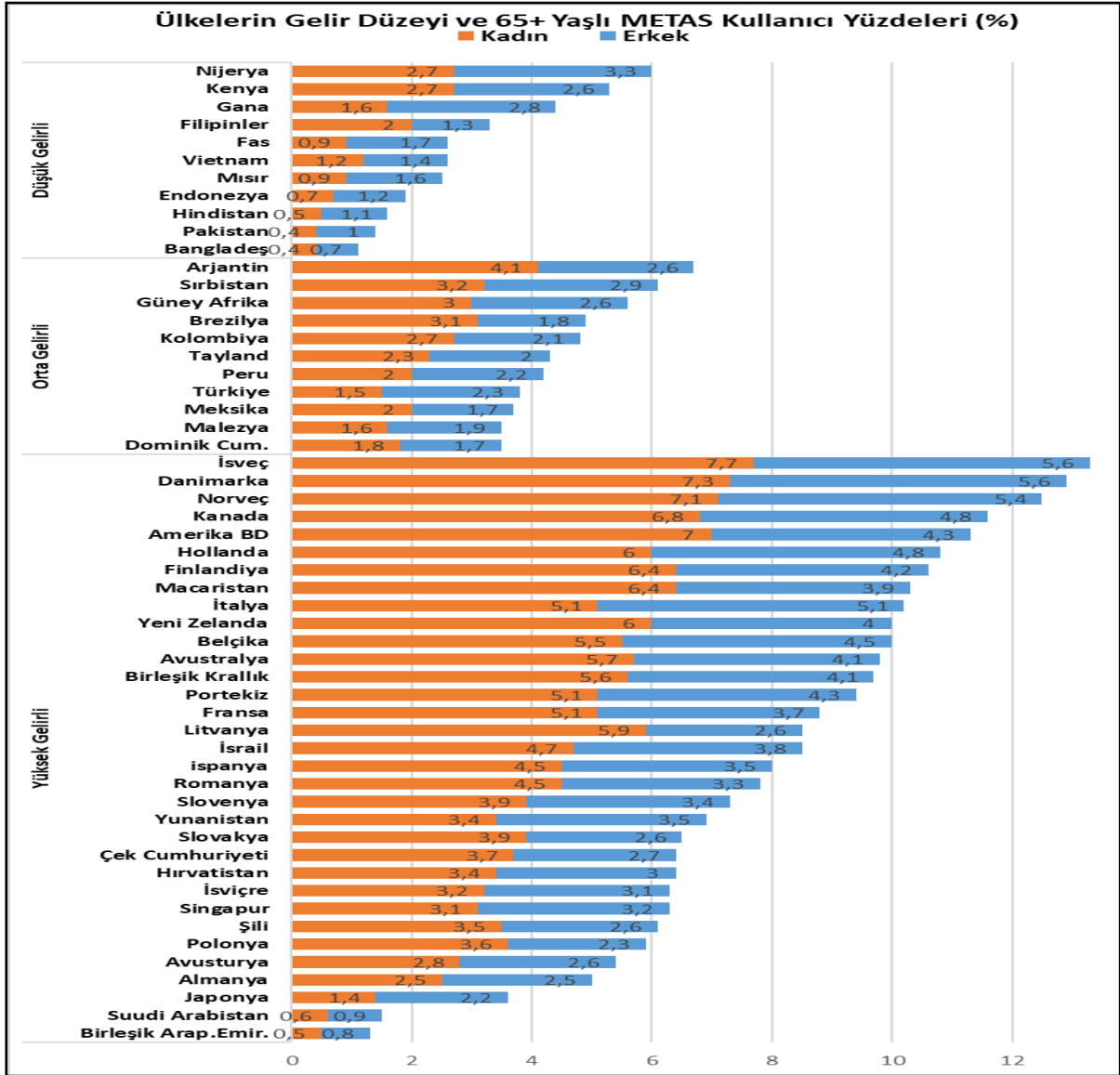

Grafik 1. Ülkelerin GSYİH ve 65+yaş META Kullanıcı Yüzdesi (A), Ülkelerin GSYİH ve Günlük İnternette Geçirilen Süre (Saat) (B)

Grafik 1.A incelendiğinde genel olarak 65 yaş üstü META kullanım oranı GSYİH ile düşmektedir. Ancak istisnai ülkeler de bulunmaktadır. Singapur en yüksek GSYİH'ya sahip olmasına rağmen 65 yaş üstü META kullanımında diğer ülkelere kıyasla ortamala bir yerde bulunmaktadır. İsviçre'de de benzer şekilde 65 yaş üstü META kullanım oranı diğer ülkelere kıyasla ortalama bir yerde bulunmaktadır. Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan'da ise GSYİH yüksek olmakla birlikte 65 yaş üstü META kullanım oranı oldukça düşük gözlenmektedir. Grafik 1. B'de de internette günlük geçirilen zamana göre bir sıralama yapılmıştır. GSYİH değerleri ortalamadan düşük olan ülkeler internette en çok zaman geçiren ülkeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte GSYİH değeri yüksek olan ülkeler ise

diğer ülkelere kıyasla internette ortalama düzeyde zaman geçirdiği görülmektedir. Vietnam ve Hindistan bu durumdan ayrılmaktadır. Bu iki ülkenin hem GSYİH değerleri düşük hem de internette geçirdikleri zaman ortalama düzeydedir. Bu durumun iki ülkedeki kırsalda yaşayan nüfus oranının çokluğunun sebep olduğunu söyleyebiliriz. Japonya ise GSYİH değeri yüksek olan ülkeler arasında olmasına karşın internette en az zaman geçiren ülke olarak göze çarpmaktadır.

Grafik 2: Ülkelerin gelir durumuna göre 65 yaş üstü META kullanıcılarının kadın ve erkek cinsiyetlerine göre oranı

Ülkelerin gelir durumlarına göre yapılan 65 yaş üstü META kullanım oranları incelendiğinde yüksek gelir grubu ülkesi İsveç'in, orta gelir grubu ülkesi Arjantin'in, düşük gelir grubu ülkesi Nijerya'nın en yüksek META kullanım oranına sahip olduğu görülmektedir. Düşük gelir grubu ülkelerde çoğunlukla 65 yaş üstü erkeklerin internet kullanım oranının kadınlardan

daha yüksek olduğu, orta ve yüksek gelir grubu ülkelerinde ise genellikle 65 yaş üstü kadınların internet kullanım oranının erkeklere göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Tablo 2: AHE sıralamalarının ülkelerin gelir düzeylerine göre karşılaştırılması

	Yüksek Gelirli	Orta Gelirli	Düşük Gelirli	p
AHE	19 [9-33.5]	57 [46-68]	77 [62-89]	<0.001
1.	21 [10.5-35.5]	61 [47-77]	65 [56-85]	<0.001
2.	19 [10.5-36]	57 [40-69]	85 [73-92]	<0.001
3.	20 [9.5-32]	59 [48-71]	82 [74-101]	<0.001
4.	20 [9.5-32.5]	61 [46-77]	78 [62-98]	<0.001
1.1.	23 [11-39.5]	62 [38-73]	67 [46-85]	<0.001
1.2.	22 [11.5-37.5]	52 [46-59]	80 [66-86]	<0.001
1.3.	22 [10.5-42.5]	68 [52-94]	69 [45-88]	<0.001
2.1.	48 [24.5-61.5]	53 [16-84]	90 [30-105]	<0.001
2.2.	22 [10.5-33]	59 [48-65]	92 [64-105]	<0.001
2.3.	21 [9.5-35.5]	50 [36-59]	84 [56-88]	<0.001
3.1.	22 [9.5-37.5]	60 [50-80]	73 [64-83]	<0.001
3.2.	19 [10.5-33.5]	56 [48-61]	83 [66-113]	<0.001
3.3.	22 [9.5-37.5]	61 [47-77]	97 [80-115]	<0.001
4.1.	22 [11.5-35]	57 [35-80]	49 [28-77]	<0.001
4.2.	22 [10.5-35.5]	67 [61-99]	94 [68-108]	<0.001
4.3.	20 [11.5-36]	61 [47-79]	96 [78-110]	<0.001
1.1.1.	28 [12-42.5]	74 [39-86]	56 [36-85]	<0.001
1.1.2.	23 [11-42.5]	58 [52-76]	96 [68-104]	<0.001
1.1.4.	28 [10-50]	67 [47-87]	81 [55-89]	<0.001
1.1.5.	48 [26-69.5]	22.5 [13.5-40.5]	24 [8-44]	0.023
2.1.2.	31 [12.5-58]	104 [65-114]	70 [43-96]	<0.001
2.1.3.	33 [18-56.5]	42 [28-72]	102 [74-106]	<0.001
2.3.1.	24 [11-54]	42 [24-48]	78 [70-91]	<0.001
3.1.1.	23 [12.5-32.5]	54 [45-76]	95 [69-105]	<0.001
3.1.2.	27 [12.5-42.5]	60 [25-87]	55 [31-61]	<0.001
3.1.3.	22 [10.5-41]	77 [65-90]	96 [64-117]	<0.001
3.1.4.	20.5 [9.75-29.75]	53 [47-72]	81 [60.75-102.5]	<0.001
3.3.1.	23 [9-52.5]	41 [27-50]	85 [56-96]	<0.001
3.3.4.	46 [32.5-67.5]	55.5 [22.5-80.25]	96 [82-101.5]	<0.001
3.3.5.	23 [12.5-45.5]	71 [53-97]	103 [59-120]	<0.001
4.3.1.	20 [11.5-39.5]	49 [36-65]	100 [72-117]	<0.001

p: Kruskal Wallis testi, Medyan [Çeyreklik]

Ülkelerin gelir düzeylerine göre, incelenen bütün AHE rankları istatistiksel olarak

anlamli fark göstermektedir ($p < 0,05$). Genellikle yüksek gelirli ülkelerinin rankları daha düşük iken, gelir seviyesi azaldıkça rankların yükseldiği gözlenmiştir. Ancak 4.1, 1.1.1, 2.1.2 ve 3.1.2 için gelir seviyesi orta gelirli ülkelerinin rankları düşük gelirli olanlara kıyasla daha yüksek gözlenmiştir. Mobil tarifelerin yüksek olması, eğitimde BİT becerileri üzerine fazla eğinilmemesi, siber güvenliğin zayıf olması ve BİT ile ilgili ekonomik durumların daha kötü olması orta gelire sahip ülkelere düşük gelir seviyesine sahip ülkelere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Grafik 1: B’de de görüldüğü gibi, geliri yüksek olan ülkeler internette ortalama seviyede vakit geçirirken, geliri düşük olan ülkelerin internette geçirdikleri zaman daha fazladır ve geliri çok düşük olan ülkeler ise internete en az düzeyde vakit geçirmektedir. Mobil tarifelerin yüksek olması, siber güvenliği az olması ya da eğitim sisteminin düşük olması internete bağlanma oranında bir düşüşe neden olduğu söylenememektedir. Internet bant genişliği konusunda ise yüksek gelir seviyesindeki ülkelerin daha kötü olduğu görülmüştür. Bu durum internette geçirilen zamanın düşük olmasına neden olarak gösterilebilir.

Tablo 3: 65 yaş üstü bireylerin META kullanım oranlarının ülkelerin gelir düzeylerine göre karşılaştırılması

	Yüksek Gelirli	Orta Gelirli	Düşük Gelirli	p
65+ yaşlı Kadın META kullanıcıları	4.7 [3.4-6]	2.3 [1.8-3.1]	0.9 [0.5-2]	<0.001
65+ yaşlı Erkek META kullanıcıları	3.5 [2.6-4.3]	2.1 [1.8-2.6]	1.4 [1.1-2.6]	<0.001
65+ yaşlı META kullanıcıları	8.5 [6.3-10.25]	4.3 [3.7-5.6]	2.6 [1.6-4.4]	<0.001

p: Kruskal Wallis testi, Medyan [Çeyreklik]

Ülkelerin gelir düzeylerine göre, 65 yaş üstü META kullanım oranları incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gözlenmiştir ($p < 0,05$). Grafik 1.A’da gözlendiği gibi yüksek gelirli ülkelere 65 yaş üstü kadın, erkek ve toplam META kullanım oranları en yüksek seviyede gözlenirken, gelir seviyesi azaldıkça internet kullanım oranlarının da düştüğü gözlenmektedir. Ülkelerin medyan yaşları yüksek gelirli ülkelere 41.9 [39,7-43.9], orta gelirli ülkelere 31,3 [28,7-33,5], düşük gelirli ülkelere ise 24,9 [20,6-29,2] dir. Düşük gelirli ülkelerin medyan yaşının küçük olması; ülkelerin yaşlı nüfusunun az olduğunun göstergesidir. Dolayısı ile düşük gelirli ülkelerin düşük medyan yaşları ile 65 yaş üstü META kullanım oranlarının düşük olduğu ve birbiri ile orantılı olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 4: Ülkelerin AHE sıralamalarının dijital göçmen statülerine göre karşılaştırılması

	Dijital Göçmen		p
	Medyan Yaş \geq 43 (Evet)	Medyan Yaş $<$ 43 (Hayır)	
AHE	28 [19,75-42]	43 [14-68]	0,214
1.	30,5 [23,75-61,25]	43 [15-63]	0,699
2.	31 [17,25-40,5]	43 [16-72]	0,160
3.	28,5 [18-36]	46 [12-72]	0,154
4.	26,5 [16,5-39,5]	41 [15-72]	0,160
1.1.	43 [18,5-61,75]	35 [18-62]	0,775
1.2.	30,5 [23,25-43]	45 [16-66]	0,206
1.3.	31 [20,25-69]	46 [16-77]	0,744
2.1.	47,5 [31-52,75]	58 [21-85]	0,403
2.2.	31,5 [12,5-38,5]	42 [18-64]	0,166
2.3.	30 [16,25-46,75]	42 [15-65]	0,488
3.1.	35,5 [21,75-41,5]	47 [16-71]	0,254
3.2.	22,5 [14,25-37,75]	46 [17-72]	0,058
3.3.	34,5 [17,5-44]	45 [14-80]	0,192
4.1.	31,5 [18,75-57,5]	32 [16-54]	0,935
4.2.	30,5 [20,5-46,75]	54 [15-86]	0,148
4.3.	22,5 [14,75-37,25]	47 [17-81]	0,067
1.1.1.	32,5 [11,5-55,75]	38 [24-66]	0,280
1.1.2.	28 [20,75-51,5]	51 [18-83]	0,206
1.1.4.	33,5 [19-43]	55 [28-81]	0,066
1.1.5.	45,5 [35,25-61,75]	30 [13,5-61,25]	0,154
2.1.2.	56,5 [31,5-80,5]	51 [15-94]	0,706
2.1.3.	55,5 [30,75-66,75]	41 [22-72]	0,596
2.3.1.	35,5 [18,75-56,25]	38 [18-69]	0,646
3.1.1.	29,5 [13,5-33,5]	45 [21-76]	0,040
3.1.2.	31 [13,5-45,25]	39 [17-60]	0,386
3.1.3.	42,5 [20,5-64]	41 [15-85]	0,760
3.1.4.	26,5 [20,25-36,75]	37 [15,5-67,5]	0,210
3.3.1.	41 [24,5-54,25]	41 [16-68]	0,691
3.3.4.	66,5 [45,25-80]	53,5 [32-77,25]	0,409
3.3.5.	24,5 [7,25-46,5]	54 [23-94]	0,008
4.3.1.	28,5 [16,5-52,75]	44 [17-72]	0,349

p: Mann Whitney U testi, Medyan [Çeyreklik]

1980 ve öncesi doğanlar dijital göçmen grubunu oluşturmaktadır ve 2023 yılında dijital göçmen başlangıcı 43 yaş ve üzeri olanlar alınmıştır. Ülkelerin medyan yaşları dikkate alınarak 43 yaş ve üzeri olanlar dijital göçmenlik açısından daha yoğun ülkeler olarak kabul edilmiştir. Ülkelerin dijital göçmenlik durumlarına göre AHE ranklarının karşılaştırıldığında 1.1.5. Uluslararası internet bant genişliği, 2.1.2. Eğitim sisteminde BİT becerileri, 2.1.3. Sanal sosyal ağların kullanımı, 3.1.3. Finansal hesaba çevrimiçi erişim ve 3.3.4. İnternet kullanımında cinsiyet farkı durumlarında dijital göçmen sayısı az olan ülkelerde daha düşük ranka sahip iken, diğer bütün indekslerde dijital göçmen sayısı fazla olan ülkelerde daha düşük ranklara sahip olduğu görülmüştür. Nüfusu genç olan ülkelerde internet bant genişliğine ve BİT eğitimlerine daha fazla önem verildiği, finansal hesaplara yenilikçi bir şekilde online olarak erişim sağladıkları, sanal sosyal ağları kullanmada daha aktif oldukları görülmüştür. Ancak internet kullanım oranı nüfusu yaşlı olan ülkelerde daha düşük olduğu için orada internet erişimine cinsiyet eşitsizliği net şekilde ortaya çıkmamaktadır. Dijital göçmen sayısı fazla olan ülkelerde 3.1.1. Güvenli int. sunucuları ve 3.3.5. Dijital ödemelerin kullanımında kırsal kesimdeki boşluk rankları dijital göçmen sayısı az olan ülkelere kıyasla daha düşük ve istatistiksel olarak anlamlı tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Nüfusu daha yaşlı olan ülkelerin özellikle bilgi güvenliğine daha fazla önem verdiği ve kırsal alanda yaşamın daha fazla olduğu göz önünde bulundurulduğunda daha iyi ranklara sahip olduğu söylenebilir. Genel olarak değerlendirdiğimizde ise AHE'nin yüksek olmasını sağlayan teknoloji, insan, hükümet ve etki olan dört faktörün yüksek olduğu ülkelerde dijital göçmenlerin teknoloji kullanabilirliği artmıştır.

Table 5. 65 yaş üstü ülkelerin dijital göçmenlik durumlarına göre internet kullanım oranlarının karşılaştırılması

65+ yaşlı META kullanıcıları	Dijital Göçmen		p
	Evet	Hayır	
Kadın	3,55 [2,9-4,95]	3,1 [1,6-5,6]	0,469
Erkek	2,95 [2,6-3,5]	2,6 [1,7-4]	0,237
Toplam	6,65 [5,575-8,375]	5,9 [3,5-9,8]	0,318

p: Mann Whitney U testi, Medyan [Çeyreklik]

Ülkelerin dijital göçmenlik durumlarına göre 65 yaş üstü internet kullanım oranları karşılaştırıldığında dijital göçmen sayısı az olan ülkelerin daha düşük oranlara sahip olduğu görülmektedir. Ancak yapılan karşılaştırmalarda istatistiksel olarak anlamlı bir sonuca ulaşılmamıştır ($p > 0,05$). Dijital göçmenlik açısından kadın ve erkek META kullanım oranları açısından da bir fark bulunmamaktadır.

Ülkelerin Gelir Düzeyleri ve Ağa Hazırlık Endeksi Bileşenlerinin Dijital Göçmen Yaşlı Bireylerin
İnternet ve Sosyal Medya Kullanımlarına Etkileri

Table 6. Ülkelerin AHE sıralamaları ile dijital manşet kullanımları ve 65 yaş üstü META arasındaki ilişki

	Sosyal Medya Kullanıcı Oranı (%)		65+ yaşlı META kullanıcıları		65+ yaşlı Kadın META kullanıcıları		65+ yaşlı Erkek META kullanıcıları	
	r	p	r	p	r	p	r	p
AHE	-0.329	0.014	-0.680	0.000	-0.673	0.000	-0.652	0.000
1.	-0.272	0.045	-0.590	0.000	-0.580	0.000	-0.569	0.000
2.	-0.368	0.006	-0.581	0.000	-0.564	0.000	-0.566	0.000
3.	-0.257	0.059	-0.780	0.000	-0.782	0.000	-0.734	0.000
4.	-0.366	0.006	-0.660	0.000	-0.649	0.000	-0.639	0.000
1.1.	-0.249	0.067	-0.418	0.001	-0.426	0.001	-0.390	0.003
1.2.	-0.310	0.021	-0.732	0.000	-0.724	0.000	-0.698	0.000
1.3.	-0.260	0.055	-0.433	0.001	-0.405	0.002	-0.448	0.001
2.1.	-0.421	0.001	0.037	0.786	0.049	0.722	0.044	0.748
2.2.	-0.244	0.073	-0.629	0.000	-0.605	0.000	-0.626	0.000
2.3.	-0.293	0.030	-0.583	0.000	-0.583	0.000	-0.561	0.000
3.1.	-0.180	0.189	-0.765	0.000	-0.767	0.000	-0.719	0.000
3.2.	-0.258	0.058	-0.774	0.000	-0.758	0.000	-0.760	0.000
3.3.	-0.304	0.024	-0.646	0.000	-0.655	0.000	-0.601	0.000
4.1.	-0.248	0.068	-0.397	0.003	-0.389	0.003	-0.384	0.004
4.2.	-0.295	0.029	-0.616	0.000	-0.614	0.000	-0.595	0.000
4.3.	-0.435	0.001	-0.754	0.000	-0.727	0.000	-0.759	0.000
1.1.1.	-0.058	0.674	-0.344	0.010	-0.323	0.016	-0.340	0.011
1.1.2.	-0.314	0.020	-0.629	0.000	-0.618	0.000	-0.615	0.000
1.1.4.	-0.153	0.265	-0.396	0.003	-0.386	0.004	-0.383	0.004
1.1.5.	-0.053	0.701	0.490	0.000	0.493	0.000	0.477	0.000
2.1.2.	-0.095	0.489	-0.463	0.000	-0.464	0.000	-0.452	0.001
2.1.3.	-0.662	0.000	-0.372	0.005	-0.400	0.003	-0.329	0.014
2.3.1.	-0.387	0.004	-0.482	0.000	-0.511	0.000	-0.432	0.001
3.1.1.	-0.235	0.084	-0.749	0.000	-0.745	0.000	-0.694	0.000
3.1.2.	-0.135	0.326	-0.198	0.148	-0.175	0.202	-0.213	0.118
3.1.3.	-0.144	0.295	-0.705	0.000	-0.709	0.000	-0.668	0.000
3.1.4.	-0.172	0.217	-0.750	0.000	-0.759	0.000	-0.705	0.000
3.3.1.	-0.398	0.003	-0.394	0.003	-0.410	0.002	-0.366	0.006
3.3.4.	-0.134	0.344	-0.402	0.003	-0.491	0.000	-0.255	0.068
3.3.5.	-0.229	0.093	-0.632	0.000	-0.619	0.000	-0.596	0.000
4.3.1.	-0.481	0.000	-0.641	0.000	-0.613	0.000	-0.655	0.000

p:Spearman Rho Korelasyon, Sosyal Medya Kullanıcı Oranı: Sosyal Medya Kullanıcı/Toplam İnternet Kullanıcı

Ülkelerin 65 yaş üstü META kullanım oranları ile 2.1. Bireylerin kullanımı ve 3.1.2.Siber güvenlik AHE rankları/sırası arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ülkelerin 1.1.5. Uluslararası internet bant genişliği rankı kötüleştikçe 65 yaş üstü kadın, erkek ve total META kullanım oranlarının yükseldiği gözlenirken, diğer incelenen AHE ranklarında bu durumun tam tersi olduğu gözlenmiştir ($p<0,05$). Bu durum daha önce Şekil 1 B’de elde edilen gelir düzeyleri ile internet kullanım oranları arasında olan ilişkiyi desteklemektedir. Dijital manşetler oranı AHE indeksi arasında negatif yönlü ilişkiler olduğu gözlenmiştir. Ayrıca en

yüksek ilişkiye 2.1.3. Sanal sosyal ağların kullanımı indeksi sahip olup, bu da beklenen bir durumdur.

Tablo 7: Ülkelerin Kişi Başına GSYİH, Medyan Yaş, Kırsal Yerde Yaşayan Oran, Dijital Manşet Oranı ve 65 Yaş Üstü META Kullanımı Arasındaki İlişki

	Dijital Manşet (%) % Sos.Med.Kullanıcı/Toplam İnternet Kullanıcı		65+ yaşlı META kullanıcıları		65+ yaşlı Kadın META kullanıcıları		65+ yaşlı Erkek META kullanıcıları	
	r	p	r	p	r	p	r	p
GSYİH	0.337	0.012	0.617	0.000	0.608	0.000	0.595	0.000
Medyan Yaş	0.390	0.003	0.547	0.000	0.521	0.000	0.522	0.000
Kırsal (%)	-0.427	0.001	-0.450	0.001	-0.455	0.000	-0.422	0.001

p:Spearman Rho Korelasyon

Ülkelerin dijital manşet oranları ile kadın, erkek ve total META kullanım oranları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Ancak ülkelerin GSYİH değerleri ve medyan yaş arttıkça Dijital manşet oranları, kadın, erkek ve toplam META kullanım oranlarında da artış olmaktadır. Kırsalda yaşama oranı fazla olması ise hem dijital manşet hem de META kullanım oranlarında düşüşe neden olduğu gözlenmektedir.

Tablo 8: 65 yaş üzeri META kullanım oranını etkileyen faktörler

Model		Standardize Olmayan Katsayılar		Standardize Katsayı	B için %95 Güven Aralığı		t	p	
		B	Std. Hata	Beta	Alt Limit	Üst Limit			
Dependent Variable 65+ yaşlı META kullanıcıları R ² :0.744 F:12.617 p<0.001	(Sabit)	16.065	2.407		11.201	20.929	6.675	0.000	
	GSYİH	-9.382E-05	0.000	-0.582	0.000	0.000	-3.081	0.004	
	Kırsal (%)	-0.082	0.028	-0.422	-0.138	-0.025	-2.920	0.006	
	1.1.5.	0.030	0.012	0.222	0.006	0.055	2.556	0.014	
	2.1.2.	-0.043	0.012	-0.434	-0.068	-0.019	-3.550	0.001	
	2.1.3.	0.041	0.019	0.357	0.002	0.080	2.143	0.038	
	3.1.1.	-0.051	0.018	-0.426	-0.087	-0.014	-2.777	0.008	
	3.3.5.	-0.025	0.011	-0.270	-0.048	-0.003	-2.267	0.029	
	4.3.1.	-0.036	0.020	-0.339	-0.077	0.005	-1.789	0.081	
	Dependent Variable 65+ yaşlı Kadın META kullanıcıları R ² :0.701 F:17.064 p<0.001	(Sabit)	11.277	1.585		8.077	14.478	7.116	0.000
GSYİH		-8.024E-05	0.000	-0.790	0.000	0.000	-3.986	0.000	
Kırsal (%)		-0.036	0.014	-0.296	-0.064	-0.008	-2.633	0.012	
1.1.2.		-0.019	0.009	-0.295	-0.038	0.000	-2.061	0.046	
1.1.5.		0.019	0.007	0.221	0.004	0.034	2.609	0.013	
2.1.2.		-0.028	0.008	-0.449	-0.043	-0.013	-3.734	0.001	
3.1.1.		-0.034	0.011	-0.455	-0.056	-0.012	-3.167	0.003	
3.3.5.		-0.018	0.007	-0.301	-0.032	-0.004	-2.593	0.013	
Dependent Variable 65+ yaşlı Erkek META kullanıcıları R ² :0.657 F:14.158 p<0.001		(Sabit)	5.278	0.918		3.423	7.132	5.747	0.000
		GSYİH	-2.128E-05	0.000	-0.340	0.000	0.000	-1.797	0.080
	Kırsal (%)	-0.024	0.011	-0.321	-0.047	-0.001	-2.135	0.039	
	1.1.5.	0.014	0.005	0.256	0.004	0.023	2.851	0.007	
	2.1.2.	-0.016	0.005	-0.410	-0.026	-0.006	-3.169	0.003	
	2.1.3.	0.024	0.008	0.536	0.008	0.040	3.046	0.004	
	3.3.5.	-0.010	0.004	-0.273	-0.019	-0.001	-2.248	0.030	
	4.3.1.	-0.030	0.008	-0.717	-0.045	-0.014	-3.868	0.000	

p:Çoklu Lineer Regresyon

Ülkelerin 65 yaş üstü META kullanım oranlarını etkileyen değişkenleri tespit edebilmek için gelir seviyesi, GSYİH, kırsalda yaşama yüzdesi, medyan yaşları ve AHE skorları ile geriye doğru eleme yöntemi kullanılarak regresyon modeli oluşturulmuştur. GSYİH'nın artması, kırsalda yaşama oranının artması, 1.1.5. Uluslararası internet bant genişliği ve 2.1.3. Sanal sosyal ağların kullanımı indekslerinde rankın artması 65 yaş üstü META kullanım oranını

negatif yönlü etkilemektedir. 2.1.2. Eğitim sisteminde BİT becerileri, 3.1.1. Güvenli İnternet Sunucuları ve 3.3.5. Dijital ödemelerin kullanımında kırsal kesimdeki boşluk indeks ranklarının azalması ise pozitif yönlü etkilediği gözlemlenmiştir. Modele alınan değişkenlerle 65 yaş üstü META kullanım oranının %74,4'ünü açıkladığı gözlenmiştir ($p < 0,001$). Gelir seviyesi yüksek iken bant genişliği düşük olması, bant genişliği düşük olduğunda internet kullanımını artması birbirleri ile bağlantılı durumlardır. Bu sebepten ülkelerin bant genişliğinin internet kullanımını pek de etkilemediği söylenebilir. Bant genişliğinin artması ve sanal sosyal ağ kullanımının artması 65 yaş üstü internet kullanımlarında olumlu bir etkisi gözlenmemiştir. Ancak eğitim, güvenlik ve kırsalda ödeme imkanı arttıkça ise internet kullanım oranının arttığı söylenebilir. GSYİH'nin artması, kırsalda yaşama oranının artması ve 1.1.5. Uluslararası İnternet Bant Genişliği indeksinde rankın artması 65 yaş üstü kadınlarda META kullanım oranını negatif yönlü etkilemektedir. 1.1.2. Cep Telefonu Ücretleri, 2.1.2. Eğitim sisteminde BİT becerileri, 3.1.1. Güvenli İnternet Sunucuları ve 3.3.5. Dijital ödemelerin kullanımında kırsal kesimdeki boşluk indekslerinde rankların azalması 65 yaş üstü kadınlarda META kullanım oranını pozitif yönde etkilemektedir. Modele alınan değişkenlerle 65 yaş üstü kadın META kullanım oranının %70,1'ini açıkladığı gözlenmiştir ($p < 0,001$). 65 yaş üstü erkek META kullanım oranını negatif yönlü etkileyen faktörler ise kırsalda yaşama, 1.1.5. Uluslararası bant genişliği ve 2.1.3. Sanal Sosyal ağları kullanma ranklarının artması olduğu gözlenmiştir. 2.1.2. Eğitim sisteminde BİT becerileri, 3.3.5. Dijital ödemelerin kullanımında kırsal kesimdeki boşluk ve 4.3.1. İyi sağlık ve refah indekslerindeki rankların iyileşmesi ise 65 yaş üstü erkek META kullanım oranını olumlu yönde etkilemektedir. Modele alınan değişkenlerle 65 yaş üstü erkek META kullanım oranının %65,7'sini açıkladığı gözlenmiştir ($p < 0,001$). İyi sağlık ve refah genel kullanımda ve kadınlarda anlamsızken erkeklerin kullanım oranını olumlu yönde etkilemektedir. Kadınlarda ücretlerin düşük olması internet kullanımını olumlu yönde etkilerken, erkeklerde ve genel kullanımda etki etmemektedir. Ayrıca kadınlar internette güvenliğe erkeklere kıyasla daha fazla önem vermekte olup, güvenli internet ortamında kullanım kadınların internet oranının arttığı gözlenmiştir. Gelişen teknoloji dünyasında, cinsiyete göre internet kullanımdaki eşitsizliği giderebilmenin en önemli yolu kadınların da mobil iletişim cihazlarına ekonomik olarak ulaşımını kolaylaştıracak politikalar geliştirmek ve internet güvenliğinin artırılması olduğu düşünülmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu makale; 65 yaş ve üzeri bireylerin yeni dijital çağdaki durumları, dijital eşitsizlik, BİT ve yeni medya ekosistemindeki facebook, Instagram ve messenger sosyal medya

kullanımlarına odaklanmaktadır.

Artık pekçok şeyin BİT ile yapıldığı günümüzde, herkesin bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimini sağlamamız ve bireyler arasında çeşitli sebeplerle oluşan dijital uçurumu kapatmamız gerekmektedir. Yaşlılar için BİT önemlidir. Yaşadığımız yeni dijital çağda BİT artık bir lüks değil, bir zorunluluktur hatta temel bir ihtiyaçtır diyebiliriz. Günümüzde eğitimden sağlığa, bankacılıktan finansa, e-ticaretten e-devlete, e-mailden sosyal medyaya, e-randevudan e-muayeneye kadar hemen hemen herşey artık dijital olarak yapılmaktadır. Dijital göçmen olan yaşlı bireylerin diğer bireyler gibi BİT açısından özgür ve eşit erişime sahip olması, dolayısı ile ülkeler ve bireyler arasındaki dijital uçurum kapatılmalıdır. Herkesin temel hakkı olan BİT erişimi konusunda hepimize düşen bir rol bulunmaktadır. Bu görevin ülkeleri yönetenler, iş dünyasını yönetenler, bilişim sektörüne yön veren bilişimciler, toplum bilimciler, sosyologlar, psikologlar, akademisyenler ve yönetim bilişim sistemleri uzmanları tarafından çok iyi analiz edilmesi gerekmektedir. İnternet ve dolayısıyla dijital eşitsizlikleri açıklamak için; bilgi bilimi, siyaset bilimi, sosyoloji, iletişim ve etik vb. birçok dilim alanı disiplinler arası derin araştırmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Couldry, 2003: 16). Her alan konu ile ilgili daha fazla araştırmalar yapmalı ve bunları farklı disiplinlerle paylaşmalıdır.

26

Ülkeler dijital dışlanmıslığı geride bırakmak ve dijitalleşmiş bir toplum oluşturmak için Küresel Bilgi Teknolojileri Raporu ve Küresel Dijital Bakış Açısı Raporu gibi raporları iyi analiz ederek güçlü stratejiler oluşturmalıdırlar. Çalışmalardan elde ettiğimiz sonuçların iyi analiz edilmesi ve buna göre politikaların belirlenmesi gereklidir. Unutulmamalıdır ki; ülkelerin vatandaşlarına sağlamaları gereken ekonomik ve sosyal koşullar kadar eşit internet erişimi de aynı değerdedir. Dijital vatandaşlar yetiştirmek ve özellikle yaşlı bireylerin dijital becerilerini geliştirmek için uygun dijital ortamlar ve eğitimler sağlamak hayati öneme sahiptir.

Literatür taramasından ve yaptığımız araştırmadan elde ettiğimiz sonuçlara göre; dijital uçurum sadece biyolojik yaş ile ilgili değil, aynı zamanda gelir, eğitim düzeyi, kırsalda yaşama, cinsiyet ve uluslararası internet bant genişliği ile de ilgilidir. Yaşlıların; özgüven eksikliği, damgalanma, alay konusu olma korkusu, kişisel verilerin ifşa edilmesi, mahremiyet, adli sorunlar, mobil uygulamaların “yalnızca gençler için” olduğu duygusu, öğrenememe korkusu, teknofobi, istenmeyen çağrılar, reklamlar ve pahalı olma gibi yaşlıların önündeki engelleri aşmamız gerekmektedir. Yaşlılardaki dijital uçurumu, yaşlı nüfusun modern teknolojiye erişim ve bu teknolojileri etkili bir şekilde kullanma konusundaki eşitsizliğini kaldırarak önleyebiliriz. Yaşlılardaki dijital uçurumun kapatılması, yaşlı bireylerin dijital teknolojilere erişimini artırmak, onları dijital olarak daha yetkin hale getirmek ve bu teknolojilerin sunduğu faydaları

yaşamlarına entegre etmelerini desteklemek ile mümkün olacaktır. Dijital göçmen yaşlıların yeni digital çağda dijital göçmenlikten kurtulup, dijital yerlilerle arasındaki uçurumlarının kapatılması ve sosyal medya da olmaları onların daha bağımsız, daha aktif ve başkalarına bağlı olmadan bir yaşam sürdürmelerine de yardımcı olması açısından çok önemlidir.

Kaynakça

- Abbey, R., & Hyde, S. (2009). No country for older people? Age and the digital divide. *Journal of Information, Communication & Ethics in Society*, 7(4),225-242. doi:10.1108/1477996091100 4480
- Altay, B., & Avcı, İ. A. (2009). Samsun Alanlı köyünde yaşayan yaşlılarda aileden algılanan sosyal destek ile depresif belirti yaşama sıklığı arasındaki ilişki, *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(2), 139-146.
- Attewell, P. (2001). Comment: The first and second digital divides. *Sociology of Education*,74(3), 252-259. DOI: 10.2307/2673277
- Baran, A. G. Kalınkara, V. Aral, N. Baran, G. Akın, G. & Özkan, Y. (2005). Yaşlı ve Aile ilişkileri: Ankara Örneği. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- Baran, A. G. Koçak, K. Ş. & Serdar, T. E. (2017). Yaşlıların Dijital Teknolojileri Kullanım Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 45.
- Barnard, Y., Bradley, M., Hodgson, F., & Lloyd, A. (2013). Learning to use new technologies by older adults: Perceived difficulties, experimentation behavior and usability. *Computers in Human Behavior*, 29,1715-1724. doi:10.1016/j.chb.2013.02.006
- Bernard, S. (2013). Loneliness and Social Isolation: Among Older People in North Yorkshire. Social Policy Research Unit, University of York. Working Paper No.WP 2565
- Bilgiç, Hatice Gökçe., Duman, Duygu., Seferoğlu & S. Sadi. (2011). “*Dijital Yerlilerin Özellikleri ve Çevrimiçi Ortamların Tasarlanmasındaki Etkileri*” (PDF). Akademik Bilişim. İnönü Üniversitesi. 9 Nisan 2011 tarihinde kaynağından *arşivlendi* (PDF). *Erişim tarihi: 13 Aralık 2022.*)
- Bilir, N. (2004). Yaşlılık Gerçeği. Hacettepe Üniversitesi Geriatrik bilimler Araştırma ve Uygulama Merkezi. Ankara, 11-27.
- Birsen, H. (2018). Silver Surfers- And New Media: Experiences, Thoughts and Observations of Elder People about Internet. *European Journal of Social Sciences* 1(3), 85-97.
- Chen Y., & Gao, Q. (2023). Effects of Social Media Self-Efficacy on Informational Use, Loneliness, and Self-Esteem of Older Adults, *International Journal of Human-Computer Interaction*, 39:5, 1121-1133, DOI: 10.1080/10447318.2022.2062855
- Chen, H. (2023). The Different Value of Facebook for Taiwanese Older Adults, *Activities, Adaptation & Aging*, DOI: 10.1080/01924788.2023.2172877
-

- Couldry, N. (2013). Digital Divide or Discursive Design? On the Emerging Ethics of Information Space. Erişim Adresi: http://eprints.lse.ac.uk/17654/1/Couldry_Digital_divide_discursive_2003.pdf. Erişim Tarihi:20.2.2021.
- Deursen & Van Dijk (2010). Internet skills and the digital divide, *new media & society*, 13(6) 893–911. DOI: 10.1177/1461444810386774
- Di Maggio, P. & Hargittai, E. (2001). From the “Digital Divide” to “Digital Inequality”: Studying Internet Use an a Penetration Increase. Working Paper 15, Center for Arts and Cultural Policy Studies. Princeton: Princeton University.
- Eastin M.S., Cicchirillo V., & Marby A. (2015). Extending the Digital Divide Conversation: Examining the Knowledge Gap Through Media Expectancies, *Journal of Broadcasting & Electronic Media* 59(3), 2015, pp. 416–437, DOI: 10.1080/08838151.2015.1054994
- Ellison, N., Steinfield, C. & Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook “friends”: Social capital and college student’s use of online social network sites. *Journal of Computer Mediated Communication*, 12 (4), 1143-1168.
- Elmas, Ç. (2018). Dijital Mecrada Eşitlik ve Kuşakları Anlamak: Quid Pro Quo? Ö. Arun (Ed.). Yaşlanmayı Aşmak içinde (s. 137-169). Ankara: Phoneix.
- Faisal, M., Yusof, M., Romli, N., & Yusof, M. F. M. (2014). Design for elderly friendly: Mobile phone application and design that suitable for elderly. *International Journal of Computer Applications*, 95(3), 28-31. doi:10.5120/16576-6261
- Friemel, T. N. (2016). The digital divide has grown old: Determinants of a digitaldivide among seniors. *New media & society*, 8(2), 313-331. DOI:10.1177/1461444814538648
- Golden, J., Conroy, R. M., Bruce, I., Denihan, A., Greene, E., Kirby, M. & Lawlor, B. A. (2009). Loneliness, social support networks, mood and wellbeing in community-dwelling elderly. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 24 (7), 694-700
- Hablemitoğlu, Ş. & Özmete, E. (2010). Yaşlı Refahı - Yaşlılar İçin Sosyal Hizmet. Ankara: Kilit.
- Hargittai, E. (2002) Second-level digital divide: Differences in people’s online skills. *First Monday* 7(4)
- Hargittai, E., Piper, A. M. & Morris, M. R. (2019). From internet access to internet skills: digital inequality among older adults. *Universal Access in the Information Society*, 18(4), 881-890. doi:10.1007/s10209-018-0617-5
- ITU, 2021 <https://www.itu.int/hub/2021/11/facts-and-figures-2021-2-9-billion-people-still-offline/>
-

-
- Joinson, A.N. (2008). Looking at, looking up, or keeping up with people? Motives and Uses of Facebook. *Online Social Networks*, Italy.
- Kang, N.E., & Yoon, W.C. (2008). Age- and experiencerelated user behavior differences in the use of complicated electronic devices. *International Journal of Human-Computer Studies*, 66(6), 425– 437. doi:10.1016/j.ijhcs.2007.12.003
- Kurt, G., Beyaztaş, F. Y., & Erkol, Z. (2010). Yaşlıların sorunları ve yaşam memnuniyeti. *Adli Tıp Dergisi*, 24(2), 32-39.
- Lagacé, M., Charmarkeh, H., Laplante, J., & Tanguay, A. (2015). How ageism contributes to the second-level digital divide: The case of Canadian seniors. *Journal of technologies and human usability*, 11(4), 1-13.
- Leist, A. K. (2013). Social media use of older adults: A mini-review. *Gerontology*, 59, 378-384.
- Li, J., Li, L., Liu, T., Ming, W., & Meng, S. (2023). Social media amplification of risk perceptions of and attitudes toward COVID-19 vaccination among older Chinese adults, *Chinese Journal of Communication*, 16:2, 115-131, DOI: 10.1080/17544750.2022.2134158
- Maggio%2BHargittai.pdf. <https://www.princeton.edu/artspol/workappWP15%20Di> Erişim Tarihi: 10.02.2020.
- Mitzner, T.L., Boron, J.B., Fausset, C.B., Adams, A.E., Charness, N., & Czaja, S.J. (2010). Older adults talk technology: Technology usage and attitudes. *Computers in Human Behavior*, 26, 1710–1721. doi:10.1016/j.chb.2010.06.020
- Prensky, M. (2001, September/October). Digital natives, digital immigrants. *On the Horizon* 9(5): 1-6.).
- Rodeschini, G. (2011). Gerotechnology: A new kind of care for aging? An analysis of the relationship between older people and technology. *Nursing and Health Sciences*, 13, 521-528. doi:10.1111/j. 1442-2018.2011.00634.x
- Sala, E., Cerati, G., & Gaia, A. (2023). Are social media users more satisfied with their life than non-users? A study on older Italians. *Ageing & Society*, 43(1), 76-88. doi:10.1017/S0144686X21000416
- Selwyn N. (2004). “Reconsidering Political and Popular Understandings of the Digital Divide”, *New Media & Society*, 6(3): 341-362.
- Sousa, L., Freitas, J., Pinto, M., Lemos, D., & Tavares, J. (2023). Influence of Social Media Use Among Older Adults in Portugal, *Activities, Adaptation & Aging*, 1-17: DOI: 10.1080/01924788.2023.2219518.
-

- Şişman Eren, E. (2014). Sosyal medya kullanım amaçları ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı kişisel değişkenlere göre incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29 (4), 230- 243.
- Takayama, A, Takeshima, T, Omae, K, et al. (2023). Differences in attitude toward COVID-19 based on internet and social media usage among community-dwelling older adults during the first state of emergency. Geriatr. Gerontol. Int. 2023; 23: 289–296. <https://doi.org/10.1111/ggi.14568>
- Treacy, P., Butler, M., Byrne, A., Drennan, J., Fealy, G., Frazer, K., & Irving, K, (2004). Loneliness and Social Isolation Among Older Irish People. National Council on Ageing and Older People, Report no. 84. Dublin.
- Tsatsou, P., (2016). Sayılan Uçurumların Yeniden Değerlendirilmesi Uçurumlar ve Uçurum Araştırmalarına Dair Yenilikler. (Çev.). Sömnez, B. Yeni Medya Kullanıcının Yükselişi içinde. (s. 396-417). H. Hülür & C. Yaşın. (Ed.) Ankara: Ütopya.
- Van Dijk, J. (2008). Ağ Toplumu. (Çev.). Ö. Sakin. İstanbul: Kafka Yayınları, 277
- Vicente, P., & Lopes, I. (2016). Attitudes of older mobile phone users towards mobile phones. Communications, 41(1), 71–86. doi:10.1515/commun-2015-0026
- Wallace, S., Graham, C., & Saraceno, A. (2013). Older adults' use of technology. Perspectives on Gerontology, 18(2), 50-59. doi:10.1044/gero18. 2.50
- Wearesocial (2022): Digital 2023: Global Overview Report — DataReportal – Global Digital Insights
- Wilson, G., Gates, J., Vijaykumar, S., & Morgan, D. (2023). Understanding older adults' use of social technology and the factors influencing use. Ageing & Society, 43(1), 222-245. doi:10.1017/S0144686X21000490
- Zhang, B., Ying, L., Khan, M. A., Ali, M., Barykin, S. & Jahanzeb, A. (2023). Sustainable Digital Marketing: Factors of Adoption of M-Technologies by Older Adults in the Chinese Market. Sustainability, 15(3), 1972. doi:10.3390/su15031972
- Zhao, L. (2023). The Effects of Mobile Social Media Use on Older Migrants' Social Integration and Life Satisfaction: Use Types and Self-Esteem Perspective. Social Science Computer Review, 41(1), 249-264. <https://doi.org/10.1177/08944393211042545>
- Not:** Tüm infografikler canva.com sitesinde Pro aboneliği olarak düzenlenmiştir.
-